

SAMLING FÖR FRAMSTEG

Under denna devis har nyligen ett ytterligare initiativ tagits för att stödja det allt mer utbredda kravet på en trepartisamverkan inom den demokratiska oppositionen. Den grupp, som står bakom initiativet har framhållit att den icke avser att tillskapa en valorganisation av modell MbS utan vill främja samarbetstanken under bevarad lojalitet mot de bestående partierna.

Detta är ju också den riktiga vägen. Kretsen bakom MbS har i själva verket varit klarsynt nog att avbryta den utveckling mot ett nytt parti, som på sin tid föreföll oundviklig. Samling 66 i Göteborg arbetar också inom och genom partierna — i klar insikt om att den demokratiska oppositionen har allt att förlora och föga att vinna på tillkomsten av ett fjärde oppositionsparti på sin sida. Det har varit och är svårt nog att åstadkomma ens ett minimum av samverkan mellan de nu bestående oppositionspartierna. Socialdemokraterna har haft möjlighet att öka splittningen och benägenheten att spekulera i snävt sedda partiintressen att härska genom att söndra. Varför ge dem ökade möjligheter i den vägen genom ett fjärde parti med

alla de nya komplikationer i form av personliga och institutionella särintressen, som därmed uppstår?

Vägen till samarbete inom oppositionen är sannerligen törnbeströdd nog ändå. Mittensamverkan är givetvis ett steg i rätt riktning, men har den nackdelen att den — medvetet eller icke — kommer att få en spets mot högern likaväl som mot socialdemokraterna. Vi har sedan i våras sett vilka konsekvenser detta kan få för relationerna mellan oppositionspartierna. Mellan dessa partiers press pågår en lika meningslös som olustig inbördessträta, där de stridande parterna i allt mer högröstade tonfall beskyller varandra för extremism resp. vänsterglidning. Får detta fortsatta är 1966 års val på förhand förlorat. Om väljarna överhuvudtaget skall kunna vinnas för ett alternativ till den makthavande socialdemokratien måste de känna den trygghet, som ligger i att partierna bakom alternativet verkligen är villiga att samarbeta. Eljest kan väljarna inte gärna tro på oppositionens möjligheter att lösa de svåra samhällsproblem, som vi står inför: inflationen, arbetskrafts- och kapitalbristen, bostadskrisen, skolfrågorna, lokaliseringspolitiken, de so-

ciala vårdfrågorna, rättsäkerhetskrisen o. s. v.

Vinner socialdemokraterna 1966 års val har de med stor sannolikhet tryggt sin maktställning fram till 1972. Tvåkamarsystemet verkar på det sättet. Kan den svenska demokratin och den svenska samhällsekonomin uthärda ett förlängt maktinnehav av en regim, som alltmer klamrar sig fast vid makten för maktens egen skull, vars ideella kapital som folkrörelse till största delen är förbrukat, och vars nya djärva mål väsentligen är att med föråldrade metoder försöka avhjälpa de brister man själv skapat?

Vore det ändå inte möjligt för de tre partiernas ledningar att med ett djärvt grepp bryta den onda cirkel, som man hamnat i. Vad vill hr Ohlin egentligen uppnå — för sitt parti? Förmodligen att åstadkomma en bestående konsolidering av det parti, där han är den viktigaste sammanhållande kraften. Vad vill hr Hedlund — för sitt parti? Förmodligen att göra den stora inbrytning i städerna, som är nödvändig för att på längre sikt kompensera centerpartiet för dess automatiskt minskade röstunderlag på landsbygden. Men dessa önskemål borde likaväl kunna tillgodoses inom ramen för en trepartisamverkan — nämligen på socialdemokraternas bekostnad. Hr Ohlins politiska insats har i nära tjugo år varit en barriär mot socialismens krafter i detta land. Vad är en konsolidering av folkpartiet på högerpartiets be-

kostnad värd om den medför en förlängning av socialdemokratiens maktinnehav för överskådlig tid framåt? Vad är hr Hedlunds förstärkning av centerpartiet värd om den medför ett allmänpolitiskt läge, som utesluter något större hänsynstagande till hans väljares önskemål.

»Samling för framsteg» har krävt ett »Norgeval» även i Sverige. Och aktionens ledande kraft, centerpartisten hr Hagman, har slagit huvudet på spiken med den välfunna formuleringen att »utgången av det norska valet är den viktigaste händelsen i svensk inrikespolitik på många år». Ty Norgevalet visar att man inte behöver göra samarbetets inledande stadier svårare för sig genom att genast försöka nå fram till ett gemensamt partiprogram och en gemensam partiorganisation.

I Sverige — likaväl som i Norge — borde socialdemokratien kunna tryckas tillbaka genom något så begränsat som en borgfred inom oppositionen och en gemensam aktion mot socialdemokraterna, som omfattar alternativ på några av de allvarligaste krisområdena. Det behövs inte något 100-sidigt program. Det räcker förmodligen med några punkter. De bör drivas så konsekvent och i så stor enighet som möjligt. En sådan typ av samarbete utesluter inte nyanseringar i de tre partiernas ståndpunktstaganden i förhållande till varandra. Men dessa nyanseringar bör icke tillåtas undanskymma den grundläggande sammanhållningen.

För man en sådan politik har man goda utsikter att tillfoga socialdemokraterna ett ordentligt valnederlag år 1966. I så fall kan man upplösa första kammaren vid en ny valseger i 1968 års andrakammarval och etablera den fasta majoritet i riksdagens båda kamrar, som krävs för en kraftfull regeringspolitik.

Om partiledningarna inom den demokratiska oppositionen inte tror sig kunna bryta den onda cirkeln med en djärv aktion, borde det åtminstone vara möjligt för dem att denna höst försöka jämka sig samman steg för steg.

Det är emellertid fara i dröjsmål. Desperation å ena sidan, défaitism å den andra, börjar bli allt vanli-

gare reaktioner bland oppositionens otåliga och utledsna väljare. Genom »Samling för framsteg» har ett försök gjorts att låta väljaropinionen komma till uttryck i former, som innebär lojalitet mot de bestående partierna inom oppositionen. Det tillhör demokratiens sätt att fungera i lägen, där avståndet mellan partier och väljaropinion blir för stort, att väljarna kan komma att söka sig nya vägar för att göra sin mening gällande. I dagens läge vore detta en olycka. Men om oppositionspartierna försummar det lysande tillfället att vid 1966 års val lägga grunden till ett regimskifte år 1968, då kan desperationens krafter bli övermäktiga. Och då vet ingen vad som kan hända!

O M självständighet

Nationell självständighet är ett begrepp med långt fler sidor och långt djupare innebörd än man i dessa tider fullt synes förstå överallt i vårt land. Ett land kan ha sina territoriella gränser alldeles orörda och ändå vara i ett sådant läge, att folket ej vågar kalla sin själ sin egen, såsom det betecknande engelska uttrycket lyder. Och utan att förfalla till vare sig nationalistisk eller socialistisk lyrik kan man säga, att folksjälen finns och bör få leva. Vi vilja vara ett fritt folk andligen och ej blott till det yttre; vasallskapet är ej vad vi stå efter, även om det — mot all förmodan — skulle göra oss delaktiga av all världens härlighet. Vår samhällsorganisation, våra inre politiska former, vår bildning, vår vetenskap, vårt näringsliv skola vara svenska lika väl som vår yttre politik, dvs. de skola på grundvalen av vår nationella utveckling, fortleva och utbildas i överensstämmelse med våra egna och ej efter andras önskemål.

Eli F. Heckscher i Svensk Tidskrift 1915